

Alsoo Cornelis Jacobsz Cap, geboortich uijt
Benschop oudt 57 jaren, gevange(ne), voor schepenen
deser vrijheerl(icheijt) SuijdtPolsbroeck, buijtten pijnende
banden van ijsere heeft bekent en(de) beleden¹
dat hij gevange(ne) inden hoijbouw sjaers 1649 op
seeckeren nacht tusschen saterdagh en(de) sondach
uijtte weijde van Arien Huijgen op NoortPolsbroeck
heeft gestolen een Rootblaerde koe, ende deselve
vervoert, en(de) vercoft² tot Rotterdam aan Claes
de Ronde en(de) Jan van Dort beenhackers aldaer
voor tachtich gul(den), de welcke bemerckende
off bedencken crijgende, dat de voors(eide) koe bij
hem gevange(ne) mochte sijn gestolen, en(de) daeromme
de betalinge retarderende, hij gevange(ne) uijt
vreese van vervolgt en(de) geattrappeert te worden
van Rotterdam is wech gegaen, achterlatende de
voors(eide) koe, ende sonder de gemelte koopers
om de betalinge vorders aen te spreecken, Dat
mede hij gevange(ne) met Willem Cornelisz Cap, sijn
oudste soon, in october anno 1650 op seeckere
nacht uijtte weijde van Jan Jansz Houmes,
in Rosendael onder Haestrecht, heeft gestolen
twee grauwe merriepaarden, ende het eene daer
van vercoft tot Amerfoort op de paarde-
marckt voor drie-entwintichpont, die [bij] hem
gevange(ne) sijn ontfangen, hebbe(nde) het andere paert
gelaten tot Zoest beneden Amersfoort, op
seeckere stal van Pieter Jan Schoutthen
Dat noch hij gevange(ne) met sijne voor(noemde)
soon, inden hoijbouw 1649 op seeckere nacht,

¹ iets zeggen, verklaren

² voltooid deelwoord van vercopen

gewapent met veerjagers³ is gecomen
op seeckere viertel lants gelegen op NoortPolsbroek
toecomende d'heeren van Ste Marien⁴ t'Utrecht,
bij hem gevange(ne) te vorens in huijere gehad,
ende doen bij Willem Jansz Mijnevelt in huijre
wordende gebruijckt, stootende hij gevange(ne)
ende sijn soon t'hoij t'welcke den voors(eide) Mijnevelt
op d'selve viertel op hoopen hadde in 't water,
Item dat hij gevange(ne) op den 20st Novembris
1650 op de hofstede genaempt Oosterdam
gelegen int beneden Eijnde van Benschop, toe-
comende Juffrouwe Joanna de Milanen tot Utrecht
[te voren bijden gevange(ne) in huijre
gebruijckt] met een bloote op steecker heeft
geaggresseert, ende inden rugge gesneden
den persoon van Cornelis Pietersz Coperdraet
wonende anden Rhijn, die gecomen was opde
gemelte hofstede om d'selve te besien,
ende van de voors(eseide) Juffr(ouwe) te huijren, daerbij
seggende, ende dreijgende, soo u dat becompt
soo compt morgen weder de hofstede besien
ende alle die comen om d'selve hofstede te
huijren, sal ick oock also tracteren,
Dat noch hij gevange(ne) op den 24sten Novembris
1650 voors(eide), de voors(eide) Joanna de Milanen
[die met eenich geselschap was op hare voors(eide)
Hofstede] met de onfatsoenlijckheijt heeft
geimportuneert⁵, om nieuwe huijre van de
voors(eide) hofstede te krijgen, twelck de voors(eide)

³ 'veerjager' = lange stok met ijzeren punt waarmee men stieren in bedwang houdt of voortdrijft, vaak als wapen gebruikt; tevens ook polsstok en vaarstok

⁴ de (verdwenen) kaptittelkerk van St.-Marie, die ten westen stond van de Dom

⁵ importuneeren = (iem.) lastig vallen; ongelegen komen, opdringerig zijn

Juff(rouwe) met goede woorden excuserende, ende daerna de deuren van het voorhuijs, [daerinnen sij Juff(rouwe) met haer geselschap was] sluijttende om vordere importuniteijten van(wege) gevange(ne) aff te wesen, hij gevange(ne) en(de) sijn soon, in off ontrent den avont, uijt het achterhuijs met groote force hebben geslagen ende gestooten op de deur, die respondeert van het achterhuijs op het voors(eide) voorhuijs, roepende t'sa ghij honden, ghij duijvels compter uijt, van dese nacht salder twee off drie sneuvelen, ende meer diegelijcke dreijgende woorden, waerop Matthijs de Melanen, een van het geselschap [van voor(seide) Juff(rouwe) door de voordeur van het voorhuijs sijnde gecomen op de dijck en(de) soeckende den middelen om de gemelte Juff(rouwe) met haer vorder geselschap] mede uijtten huijsse te helpen, de voors(eide) Willem Cap sijn gevangens soon, door sijn ordre is geclommen over het heck en(de) gecomen is op het voorpleijn, ende voor de voordeur vande voors(eide) hofstede, en(de) huijsinge, alsoo belettende dat de voors(eide) Juff(rouwe) met haer vorder geselschap niet uijt, noch de voor(noemde) Mattheijs de Milanen, weder opde hofstede en(de) inde huijsinge conde comen, roepen(de) oock waar is mijn roer, 't welck hem door den gevange(ne), off bij ijmandt vande sijnen is behandicht, daermee hij den geruijmen tijdt op t voorpleijn, ende voor de voors(eide) voordeur is gebleven, gaende en ~~staende~~ blijvende den gevange(ne) ondertusschen besijden het huijs ter tijdt toe

de meergemelte Juff(rouwe) het quaedt opseth van hem gevange(ne) met goede woorden en(de) toeseggingen eenichsints heeft gestuijt, daerop hij gevange(ne) ende sijn soon wederom inhuijs quamen, en(de) den voors(eide) Mattheijs mede door de voordeur weder in het voorhuijs bij de Juff(rouwe) lieten comen, Dat ontrent twee off drie uren daerna, wanneer de voors(eide) Juff(rouwe) e(nde) haer geselschap haer avontmael hadden gehouden, ende de deuren van het voorhuijs responderende soo op den de dijck als op het achterhuijs t'haerder verseekeringe gesloten is, hij gevange(ne) met de sijnen uijt het achterhuijs, wederom rumoer heeft gemaect, hebben(de) alvorents de voordeur van het voorhuijs van vooren losgemaect, ende deur den ringh vande selve deur een vurck gestoocken om te beletten dat niemant daer uijt mochte comen, waerover de voors(eide) Juff(rouwe) met goede woorden aenden gevange(ne) ~~gevangen(e)~~ versoeckende om de deuren wederom los te maecten en(de) t'openen, hij gevange(ne) daerop jegens de Juff(rouwe) heeft geseijt ha – ha soo ghij mijn gebruijdt⁶ hebt, sal ick uu wederom bruijen, daer bij voegende dat hij de deur niet wilde openen voor en(de) aldaer sij Juff(rouwe) hem een brieffgen soude hebben gegeven van dat sij hem de voors(eide) hoffstede mette landerijen daeraen behoorende wederom in huijre gaff sijn leven langh geduerende, en(de) voor sijn

⁶ bruijen = treiteren; volkstaal: verneuken, kloten

kinderen, daernoch bij seggende, dat hij gevange(ne) met geen woorden off oock met een slecht briefffgen te paijen was, maer alsulcken briefffgen begeerde daer hij wel mede bewaert⁷ was, met vordere bij voeginge dat hij gevange(ne) de Juff(rouwe) eens om genade hadde gebeden, maer nu haer genade soude geve dat sijt niet vertellen soude, off hij soude van haer een briefffgen hebben invoegen als voors(eide) 't welck hij alvorens de deure t'openen anderen wilde laten besien, waer op de voors(eide) Juff(rouwe) ten aansien van de nacht (voor haer geen andere uijtcompste siende) 't versogte briefffgen van nieuwe huijr, aen hem gevange(ne) heeft gegeven, daer= mede hij gevange(ne) noch niet ophoudende maer met sijn voors(eide) geweld en(de) drijgementen continuerende, vande voors(eide) Juff(rouwe) noch heeft begeert acte, van dat alle de bepotinge en(de) beplantinge op en(de) om de voors(eide) hofstede staende hem gevange(ne) toequam, welckke acte de voors(eide) Juff(rouwe) ten opsichte als boven, aen(den) gevange(ne) mede gegeven hebbende, hij gevangene alsdoen(de) de deuren heeft geopent, ende geseijt, dat het nu wel was,
Dat daerenboven hij gevange(ne) en(de) voor(seide) Willem Cap, sijn oudtste soon, op maendaghe den lesten Ouwaterse beestemarkt voorleden, wesende den xxv^{ste} October oud(en)⁸ ende den 4^e Novembris 1652 nieuwenstijle⁹, voor de middagh declock elff uren, beijde met linne sacken over haer

⁷ beschermd was

⁸ in het Utrechtse (Benschop) is tot in 1700 de Juliaanse kalender nog in gebruik

⁹ in Holland (Zuid-Polsbroek) geldt al sinds begin 1583 de Gregoriaanse kalender

hooffden, en(de) bij hen hebbe(nde) een beijtel, sijn
gecomen inde huijssinge van(de) bovengenoemden
Arien Huijgen op NoortPolsbroeck, vattende
terstont de dienstmaecht genaempt Merrichgen¹⁰
Jans [die alleen in huijs en(de) besigh was met
kaes te souten] bijden hals en(de) stootende haer
onder de voet, steeckende voorts hij gevange(ne)
de selve meijt een mispel inde mont tot
in haer keel, omniet te roepen, handelen(de)
hij gevange(ne) en(de) sijn soon d'selve meijt vorders
in sulcker voegen, dat het bloet haer mont
ende neus is uijtgelopen, daerop sijn gevan-
gens soon metten beijtel uijt voorhuijs is
gegaen, en(de) aldaer den kast en(de) contoir heeft
heeft opgebrooken, blijvende ondertusschen hij
gevange(ne) int achterhuijs bijde voors(eide) meijt,
dan gaende eens kijcken over de achterdeur, de
selve meijt door een groepvenster uijtten huijsse
is gecomen en(de) bij de buijren gelopen, maecke(nde)
eenich geroep, daarop hij gevange(ne) ende sijn soon,
verscheijde(ne) goederen uijt de voors(eide) op=
gebroocken kast gestolen, als vande van goude
ringen, silvere lepels en(de) eenich ander
silverwerck, met eenige goude en(de) silpere
pen(ningen), uitten huijse sijn gelopen, naer Honcoop,
wordende sijluiden door Herman Jan Leenen,
Jan Bastiaensz en(de) meer andere personen vervolgt
ende geattrappeert opde kennipwerff van Jan
Willemsz, in Honcoop voors(eid), alwaer hem
gevange(ne) en(de) sijn soon de gemelte gestolen

¹⁰ vorm van Maria (zie jaarb. d. Kon. VI. Acad. 1901, 47); modern NL: Merrigje (komt voor in de Lopiker- en Alblasserwaard)

goeder(en) , door de voors(eide) vervolgen(de) personen wederom affhandigch gemaectt sijn, Ende gemaectt dat alle de voors(eide) dieverije ende geweldde sijn saecken van seer quade gevolge, die in hande van goede justitie niet behooren getoloreert maer na rechten swaerlic metter doot andere ten exemple gestraft te worden, daertoe de heer drossaert deser vrijheerlicheijt Suijdt-Polsbroeck nomine ofitii , Criminelen Eijsch heeft overgelevert, en(de) regt versorgt Soo ist, dat schepenen gesien hebbende de selven Eijsch, alsmede 't advijs van gepractiseerde Rechtsgeleerde ende geleth op alle tgene ter materie dienende was, Doende recht uijtten naem en(de) van wegen de wel Ed. heere deser vrijheerl(icheijt) SuijdtPolsbroeck, de voorn(oemde) gevange(ne) hebben gecondemneert, en(de) condemneren hem mits desen, gebracht te worden op het schavot alhier bereijt, (en)de aldaer publijke(lic) ten exemple van anderen gestraft ende gedecapiteert te worden, metten swaerde, datter den doot navolcht, Ende verclaren alle de goederen van hem gevange(ne) [de costen ende wisen van Justitie alvorens afgetrocken] geconfisqueert ten profijtte vande welgemelte heere deser heerl(icheijt), Outseggen de Eij(sch) sijnen vorderen Eijsch ende conclusie Actum en(de) gearresteert bij Rijck Dirckx van Zuijtdam, Jan Otten Suijdlandt,

Jacob Bastiaensz Boonstoppel, Jasper Claesz
Laetbij, Aert Thonisz Rotterdammer, Henrick
Woutersz Slappendel ende Jan Verhouff --
schepenen der voor(seide) vrijheerl(icheijt) Zuijdpolsbroeck
vrijdag de(n) 20sten Desembris anno 16honderd twee ende vijftich.
Gepronunchieert en(de) gexecuteert op den 21sten
december 1652 Ende is het doode
lichaem begraven op het buijten kerckhoff
van Polsbroeck, End erstont in bewisse
van mij en(de) was ondert(ekent) A.G. Büllick¹¹ Secret(ari)s

¹¹ A.G. Büllick was een notaris en procureur in Schoonhoven; documenten van hem zijn o.a. te vinden in het oud rechterlijk archief van Schoonhoven, bewaard in het streekarchief Midden Holland te Gouda.